

ХАРАКТЕРИСТИКА СОРТІВ ПШЕНИЦІ ЩОДО СТІЙКОСТІ ПРОТИ ІРЖАСТИХ ХВОРОБ

Сивокозова Н. М., студ. 3 курсу ФАТіПК, спец. «Захист рослин»
Науковий керівник : проф. Власенко В. А.

Пшениця (*Triticum* L.) - рід однорічних трав'янистих рослин родини злакових, яка вважається найважливішою продовольчою культурою. На неї припадає лідируюча позиція за посівними площами серед вирощуваних культур, в Україні (<https://ru.wikipedia.org>).

Іржасті гриби - належать до порядку Урединальні або Іржасті гриби (Uredinales). У грибниці та в спорах містяться крапельки олії, забарвленого ліпохромом в рожевий колір, тому уражені рослини вкриваються плямами оранжевого, іржастого (звідси і назва) або майже чорного кольору. Найшкідливіші роди: пукцинія (*Puccinia*), представники паразитують переважно на хлібних злаках, а також уроміцес (*Uromyces*), котрі уражають рослини родини бобових та ін (<https://ru.wikipedia.org>).

Нині однією з економічно значущих та найнебезпечніших з іржастих хвороб є бура листової іржа пшениці озимої, частка якої у фітокомплексі культури останніми роками зростає до 16 %. Листово-бура іржа поширена в усіх ґрунтово-кліматичних зонах України (Лісостепу, Поліссі, Степу на зрошенні). Збудником бурої іржі є дводомний гриб *Puccinia recondita* Rob. ex Desm. f. sp. *Tritici* - облигатний паразит, що належить до групи умовно різного господарських. В умовах України збудник розвивається за скороченим (вегетативним) циклом, проміжний живитель - рутвиця (*Thalictrum* spp.), яка практичного значення в циклі розвитку не має, однак є резерватом інфекції та нових патогенів (рас), що можуть утворюватись у наслідок статевого процесу на цих видах рослин (<http://www.syngenta.com>).

Пшениця озима може уражуватись бурю листовою іржею ще восени у фазі повних сходів та кушення. Хвороба проявляється на листках (переважно з верхнього боку), рідше на листових піхвах і дуже рідко на стеблах у вигляді дуже дрібних, безладно розташованих, іржасто-бурих овальних пустул (урединій). Пізніше, через 10-15 днів, під епідермісом формуються чорні теліопустули, у більшості випадків з нижнього боку листової пластинки. За сильного ураження рослин урединіями покривається вся листової пластинка, а іноді листки скручуються й швидко всихають (на сприятливих сортах). На сортах пшениці з підвищеною реакцією на листках з'являються хлоротичні та некротичні плями. Зимове ураження пшениці іржею є значне погіршення хлібопекарських якостей зерна (О.П. Дерменко, Ю.С. Панченко, Л.Л. Гаврилюк, 2012).

За інтернет джерелами, аналізуючи результати після реєстраційного випробування сортів пшениці озимої, можна запропонувати найбільш стійкі проти іржі : Колумбія, Подолянка, Ремеслівна, Куяльник, Смуглянка (<http://hitagro.ru>).

Сорт Колумбія (оригіатор - Інститут фізіології рослин і генетики НАН, Миронівський інститут пшениці ім. В. М. Ремесла УААН) короткостебловий, стійкий до вилягання, високоінтенсивний, ранньостиглий із середньою зимостійкістю, має комплексну стійкість проти борошнистої роси, бурої листової іржі, сажкових хвороб колосу. (<http://hitagro.ru>).

Середньорослий, середньостиглий сорт Подолянка (оригіатор - Інститут фізіології рослин і генетики НАН, Миронівський інститут пшениці ім. В. М. Ремесла УААН), має високу кукушність, стійкий до вилягання й посухи, борошнистою росю, бурю іржею і фузаріозом уражується слабо (<http://hitagro.ru>).

Сорт Ремеслівна (оригіатор - Миронівський інститут пшениці ім. В. М. Ремесла УААН, Інститут фізіології рослин і генетики НАН) середньоранній, короткостебловий, стійкий до вилягання та осипання, зимостійкість середня, вища за середню, стійкість проти борошнистої роси, бурої іржі та кореневих гнилей вища за середню. В після реєстраційному випробуванні урожайність становила пересічно 70 ц/га. За якістю зерна - сильна пшениця (<http://hitagro.ru>).

Середньоранній, середньорослий сорт Куяльник (оригіатор - Селекційно-генетичний інститут УААН) Ю, має високу зерненість колосків. Зимостійкість - середня, борошнистою росю, листовою та стеблову іржею і твердо сажкою уражується мало. Урожайність - 71,8 ц/га, сильна пшениця (<http://hitagro.ru>).

Середньоранній, низкорослий сорт Смуглянка (оригіатор - Інститут фізіології рослин і генетики НАН, Миронівський інститут пшениці ім. В. М. Ремесла УААН) стійкий до вилягання та осипання, стійкість до посухи вища за середню, зимостійкість середня та вища за середню, має високу стійкість проти бурої листової іржі, борошнистої роси (<http://hitagro.ru>).

Отже, використовуючі ці сорти пшениці озимої, можна отримати підвищений врожай, а акож зменшити величезні витрати на хімічні засоби захисту рослин, які мають негативним впливом на довкілля. Тому виведення і розповсюдження стійких сортів - екологічно перспективний шлях розвитку сільськогосподарства.